גיליון
עומק הפשט
בירורי הלכה ופסקי דין אקטואלים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון מס' 536

בס"ד, יום ג' פרשת ויצא, ז' כסלו תשפ"ז

נושא הגיליון

סדר הגבהת הכוס

קַח אֶת כּוֹס הַיַּיִן

כוס של ברכה: בהמשך לסדרת הגיליונות בעניין זימון כהלכה, נדון בגיליון שלפנינו (מספר 536) בנושא "סדר הגבהת הכוס", כיצד ראוי לאחוז את הכוס של ברכה?

מה הם גדרי אחיזת כוס של ברכה בזימון ובברכת המזון? והאם הדין שנוטלים את הכוס בשתי ידיים נאמר דוקא בשעה שמגישים את הכוס למזמן, או אף כשהוא מגביה אותה בעצמו מן השולחן צריך לאחוז בה בשתי ידיו?

באיזו יד מגביהים את הכוס ובאיזו אוחזים אותה בשעת הברכה, ומה דינו של איטר? ועד מתי צריך המזמן להחזיק את הכוס בידו, עד "אל יחסרנו", עד אחר "הרחמן", או עד אחר ברכת "בורא פרי הגפן"?

1. עשרה דברים נאמרו

ברכת המזון: **בגמרא** (ברכות דף נא.) אמר רבי זירא אמר רבי אבהו, "עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה: טעון הדחה,

סימן טוב ומזל טוב

מתוך רגשי שמחה והוקרה הננו לשגר ברכת מזל טוב
חמה ולבבית לכבוד ידידנו הנכבד

הג"ר בנימין מאר שליט"א

לרגל שמחת הבר מצוה של בנו היקר

הבחור החשוב כמר יוסף שלום הי"ו

ו' כסלו תשפ"ז

יהי רצון שיזכה חתן הבר מצוה לעלות במעלות התורה והיראה, ויהיו כל הליכותיו נקבעות על פי ההלכה, לשם ולתפארת. ויזכו ההורים לרוות ממנו ומכל יוצאי חלציהם רוב נחת דקדושה, מתוך הרחבה ושמחה כל הימים.

המברכים מקרב לב
מכון "יהילכתא – לדעת לחיות כהלכה"

דבר העורך

כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים

סודות התורה: איתא בפתח **הזוהר הקדוש** (הקדמה דף א.): רבי חזקיה דרש את **הפסוק** (שיר השירים פרק ב פסוק ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים, השושנה זו כנסת ישראל. מה שושנה יש בה אדום ולבן, אף כנסת ישראל יש בה דין ורחמים. מה שושנה יש בה י"ג עלים, אף את כנסת ישראל מקיפות י"ג מידות הרחמים מכל צדדיה. ולאחר מכן יש חמשה עלים תקיפים המקיפים את השושנה, והם הנקראים ישועות, והם חמשה שערים.

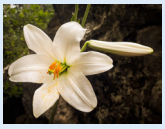
ועל סוד זה **נאמר** (תהלים פרק קטז פסוק יג) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, זו כוס של ברכה. ולכן כוס של ברכה צריכה להיות מונחת על חמש אצבעות ולא יותר, כשם שהשושנה יושבת על חמשה עלים תקיפים. נמצא שהכוס כנגד השושנה, והאצבעות הנושאות אותה כנגד העלים התקיפים שעליהם היא נשענת, ועל שמם נקראת "כוס ישועות", על שם חמשת העלים הנקראים ישועות. עכ"ד הזוהר.

והנה המתבונן בורד המצוי רואה עלים רבים הכרוכים זה בזה ברצף אחד, מן הרחבים שבחוץ ועד הקטנים שבלב הפרח, וצריך ביאור היכן נמנים בו י"ג עלים ועוד חמשה. במערכת הילכתא ניתן להשיג תמונת ורד שסימן בה אחד הלומדים מספר קטן על גבי כל עלה, ועלו בידו י"ג עלים בדיוק. אך עדיין יש לברר היכן הם חמשת העלים התקיפים שהזכיר הזוהר. ואולי הם העלים הרחבים שבשורה החיצונה, אף שבתמונה זו נמנו בה ששה, וצ"ב.

ובעיקר זיהוי השושנה שבדברי הזוהר נאמרו כמה שיטות. יש שפירשו שהיא הוורד, ויש שפירשו שושן צחור, שושנת מים, שושנת העמקים, אירוס או סיגל ריחני, ועוד.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

שטיפה, חי ומלא, עיטור ועיטוף, נוטלו בשתי ידיו, ונותנו בימין, ומגביהו מן הקרקע טפח, ונותן עיניו בו, ויש אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו". ואמר רבי יוחנן "אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד, הדחה, שטיפה, חי ומלא".

רש"י (ברכות דף נא. שבת דף עו:) פירש "כוס של ברכה, ברכת המזון", וכן מפורש **בתוספות** (ברכות דף נא: ד"ה והלכתא). וכן נשנו דינים אלו בהלכות ברכת המזון **ברמב"ם** (הלכות ברכות פרק ז הלכה טו) **ובשולחן ערוך** (סימן קפג סעיף א).

ונחלקו **הראשונים** אם נפסקה הלכה כרבי יוחנן. וכתב **המשנה ברורה** (סימן קפג ס"ק כ) בשם **ביאור הגר"א**, שהדינים המובאים בשולחן ערוך בסעיפים ד-ה אינם אלא להידור מצוה לכתחילה, כלומר שארבעה דברים נפסקו מעיקר הדין (וגם בהם יש דברים שאינם מעכבים בדיעבד, כגון מלא), ושאר הדברים עד עשרה אינם אלא להידור מצוה לכתחילה.

וכתב **הלבוש** (סימן קפג סעיף א) עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, וכולן לכבדו ולנשאו לברך בו לשם יתברך. ואין כולן נוהגין בינינו מפני שאינם רגילין בינינו.

<u>קידוש והבדלה</u>: **הרמב"ם** (הלכות שבת פרק כט הלכה ז) הביא דינים אלו גם בקידוש: "לוקח כוס שהוא מחזיק רביעית או יתר, ומדיחו מבפנים ושוטפו מבחוץ, וממלאהו יין, ואוחזו בימינו ומגביהו מן הקרקע טפח או יותר ולא יסייע בשמאל".

[ויש לציין, שבהלכות ברכות (פרק ז הלכה טו) הזכיר הרמב"ם בכוס של ברכת המזון הדחה ושטיפה, חי ומלא. ואילו את האחיזה בימין והגבהת טפח לא כתב אלא בהלכות קידוש.]

וכן פסק **השולחן ערוך** (סימן רעא סעיף י) שכוס של קידוש "טעון כל מה שטעון כוס של ברכת המזון". **ובביאור הגר"א** (שם) ביאר **שהרמב"ם** לשיטתו (הלכות ברכות פרק ז הלכה טו) שברכת המזון אינה טעונה כוס, ולכן "כוס של ברכה" שבגמרא נאמר על כל הטעונים כוס. עוד הביא הגר"א **מהירושלמי** (ברכות פרק ז הלכה ה) "ומודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה וכו' והכי נהגין רבנן בכסא דקידושא". מבואר בפירוש, שכך נהגו גם בכוס של קידוש.

וכן כתב **בדברי נחמיה** (ברכות דף נא. ד"ה כוס של ברכה) שלכאורה לשון רש"י "ברכת המזון", הוא לאו דוקא, והוא הדין לכוס של קידוש וכיוצא בו. **ובשיעורי הגריש"א** (ברכות דף נא.) ביאר שדינים אלו נוהגים גם בקידוש והבדלה. ורש"י פירש "ברכת המזון" משום שבברכת המזון שייך כל עשרת הדברים, אבל בשאר הכוסות לא כל הדברים שייכים. למשל "מעטרו בתלמידים" אינו שייך בקידוש, שאפשר לקדש ביחידות, לעומת המזמן על הכוס שבעל כרחו אינו יחידי.

בלקט יושר (חלק או"ח עמוד פו) כתב שהוא הדין לכל הכוסות שתיקנו חכמים לחובה, צריך לאוחזו בימינו, ומגביהו מן השולחן טפח [אף שבגמרא נאמר "מן הקרקע": בימיהם היו רגילים לישב על הקרקע, ולכן נקטו "מן הקרקע"] ונותן עיניו בו. מכל מקום "מקבלו בשתי ידיו" אינו שייך בקידוש והבדלה ובליל הסדר, שאין מושיטים לו את הכוס לברך, כמו בכוס של ברכת המזון. וכן "משגרו לאנשי ביתו" אינו שייך בליל הסדר, שהרי יש ארבע כוסות לכל אחד. ואף לא בקידוש והבדלה, שהטעם "כי היכי דתתברך" שייך רק בכוס שבעל הבית מברך עליו ברכת המזון.

וכעין זה כתב **במקור חיים לבעל החוות יאיר** (קיצור הלכות סימן קפג סעיף א) בשם **שיח יצחק**, שבקידוש והבדלה אין שייך "מקבלו", ובארבע כוסות מקבלו ממשרתו בשתי ידיו ואין שייך "משגרו".

מאידך יש פוסקים שנקטו שגם בקידוש נאמר הדין של מקבלו בשתי ידיו. **בערוך השולחן** (סימן קפג סעיף ה) כתב שמקבלו בשתי ידיו "כדי להראות חביבות המצוה שמקבלו בכל כחו". כשמתחיל לברך נוטלו בימינו "כדי שלא יראה עליו כמשוי". ובסימן רעא (סעיף כג) השווה קידוש של שבת ויום טוב לברכת המזון: "והמקדש מקבלו בשתי ידיו ואוחזו בימינו לבדו". וכן מפורש **בשולחן ערוך הרב** (סימן קפג סעיף ז, סימן רעא סעיף יח) שגם בהלכות קידוש נאמר הדין "מקבלו בשתי ידיו להראות חביבות הכוס שהוא חושק לקבלו בכל כחו, וכשיתחיל לברך נוטלו בימינו לבדו ולא בב' ידיו".

וכן דעת **הכף החיים** (סימן רעא אות נח), שכתב בשם **שער הכוונות** שאף בקידוש מקבל המקדש את הכוס מזולתו "משתי ידיו אל שתי ידיך", ואחר כך אוחזה בימינו לבדה בלי סיוע השמאל. ומבואר מדבריו שלא זו בלבד שדין קבלה בשתי ידיים נוהג בקידוש, אלא שאף בקידוש יש להקפיד שאחר יושיט את הכוס למקדש.

2. נוטלו בשתי ידיו

<u>מקבלו או נוטלו</u>: איתא **בגמרא** (ברכות דף נא.) בכלל עשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה "נוטלו בשתי ידיו", ודרשו מן **הפסוק** (תהלים פרק קלד פסוק ב) שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה'.

טעם הדבר כתב **הט"ז** (סימן קפג ס"ק ב) בשם **אביו**, ודבריו הובאו **במשנ"ב** (ס"ק יב), שמקבל את הכוס בשתי

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בשמחת שבע ברכות
בדרך כלל מחזיק את האצבעות סביב לגביע, ובגביע עם רגל לפעמים נתן אצבעותיו תחת הרגל.

בברית מילה
מברך בעת שהיה קשה לו, ולכן החזיק את הכוס מהצד.

התמונות מתוך הספר "אלא ד' אמות" – הנהגות הגר"ח קניבסקי, מכון קול חוצב
פרק הנהגות קודש, סעיף יד, עמוד קט

מרן הגרשז"א בזימון על הכוס – חנוכה תשמ"ט

מסיבת חנוכה תשמ"ט בישיבת קול תורה, במוצאי שבת קודש. ראש הישיבה מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, עדיין בשטריימל של שבת, אוחז בכוס של ברכה לזימון, כשהוא מקבלה מידי הג"ר יוסף שלמה ביימוס שליט"א, אשר מסר את התמונה למערכת הילכתא. לצד הגרשז"א יושב המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל.

בס"ד

מערכת הילכתא

פונה אל הקוראים הנכבדים

לקראת הגיליונות הבאים אנו אוספים
תמונות של גדולי ישראל ורבותינו האדמו"רים
זצוק"ל ושליט"א, כשהם אוחזים את הכוס.
אנו מבקשים תמונות מברכת המזון, הבדלה, סידור קידושין,
שבע ברכות, ברית מילה ומכל מעמד אחר עם כוס של ברכה.
עיקר העניין הוא אופן האחיזה בכוס, ולכן נשמח במיוחד
לתמונות שבהן רואים בבירור את היד ואת הכוס.

מי שיש בידו תמונה כזו, מתבקש לשלוח אותה
בהקדם למייל מערכת הילכתא:
5047867@gmail.com

נשמח לקבל כמה שיותר פרטים, מי מגדולי ישראל או מהאדמו"רים
מופיע בתמונה, באיזה מעמד צולמה, ואם ידוע גם מתי ואיפה.

בין השולחים עד חנוכה תשפ"ז
יוגדל אי"ה
100 ש"ח

פרסום התמונות נתון לשיקול דעת המערכת

מכון "הילכתא – לדעת לחיות כהלכה"

ידיו, כדי להראות חביבות קבלת הכוס, שהוא חושק לקבלו בכל כחו. ואחר כך מחזיקו ביד אחת כדי שלא ייראה כמשוי עליו, והימין עיקר, שהיא החשובה יותר לכבוד הכוס.

בגמרא כתוב "נוטלו", ומשמע שנוטלו בעצמו, ואילו בגירסת **הרא"ש** (ברכות פרק ז סימן לה) **ובשולחן ערוך** (סימן קפג סעיף ד) "מקבלו", ומשמע לכאורה שמקבלו מאחר. וכן מוכח מדברי **הלקט יושר** (חלק או"ח עמוד פו, הובא לעיל), שבקידוש לא נהגו לקבלו בשתי ידיו, כיון שאין מושיטין לו לברך, משמע שבברכת המזון צריך להושיט לו בשתי ידים.

ובכף החיים (סימן קפג אות יט) הביא מדברי **הזוהר**, וכן כתב **בבן איש חי** (שנה ראשונה פרשת שלח לך סעיף טז), שאדם אחר ימסור לו את הכוס כשהוא אוחזו בשתי ידיו, והמברך יקבלנו בשתי ידיו.

אולם בסידור **היעב"ץ** (הנהגת הסעודה פרק ד מנהג המברך אות ז) כתב שאין משמע כן מלשון הגמרא, וגם בזוהר אין הכרח לפרש כן, ומכל מקום "כשאני זוכר אני עושה כך, כי אין בו הפסד".

ומאידך **המאירי** (ברכות דף נא. ד"ה עשרה) פירש שנוטלו בשתי ידיו מן השולחן ואחר כך נותנו בימינו, ובספר **מאיר עוז** (חלק ח עמוד 319) האריך לברר ענין זה, עם הראיות לכאן ולכאן, וכתב שאין להוכיח מלשון הרא"ש "שמקבל", כי הרא"ש עצמו נקט בתחילה לשון "מקבל" ובהמשך "נוטל".

בהלכות שבת בשבת (חלק א פרק ז עמוד תיב הערה *26) דייק שמטעם זה השמיט הרמב"ם בהלכות קידוש את הדין לקבל בשתי ידיו, שאינו אלא כשמקבל את הכוס מאחר. וכן נקט **הגר"ש קמינצקי שליט"א** (קובץ הלכות שבת חלק א עמוד תד שערי הלכות), שדין "מקבלו בשתי ידיו" שייך דוקא בכוס של ברכת המזון, שדרך העולם שבעל הבית מכבד את האורח לברך ומושיט לו את הכוס, מה שאין כן בכוס של קידוש, שבעל הבית עצמו מקדש ואין מושיטים לו. וכן המנהג, שהמקדש מגביה את הכוס ומקדש, ואינו מקבלו בשתי ידיו.

והוסיף **בהלכות שבת בשבת** שהגירסא **בגמרא** (ברכות דף נא.) שלפנינו, "נוטלו בשתי ידיו" ולא "מקבלו". והביא בשם **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** שלפי זה יש מקום לומר שיש חשיבות בנטילה בשתי ידיו אף כשאינו מקבלו מאחר, כדברי הערוך השולחן ושו"ע הרב.

והנה **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** לא הקפיד לקבל את הכוס של ברכת המזון מיד אחר, אלא היה נוטלו בעצמו, וכן בשאר כוסות של ברכה כגון בשבע ברכות (אלא ד' אמות פרק כא אות ו עמוד פא). ואילו בבית **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** היו בדרך כלל מגביהים עבור המזמן את הכוס בברכת המזון, ולא בקידוש (עדות נכדו הג"ר אהרן גולדברג שליט"א לרבני הילכתא).

3. נותנו בימין

ולא יסייע בשמאל: עוד אמרו בגמרא "ונותנו לימין". ושאלו האמוראים האם מותר שיד שמאל תסייע לימין, ולא איפשיטא להו, ואמר רב אשי "אנן נעביד לחומרא".

וכך נפסק **בשולחן ערוך** (סימן קפג סעיף ד) כשמתחיל לברך נוטלו בימינו ולא יסייע בשמאל, וכתב **הרמ"א** שהיינו דוקא שלא תיגע יד שמאל בכוס, אבל אם נותן יד שמאל תחת יד ימין לסייעה מותר. וביאר **המשנה ברורה** (סימן קפג ס"ק יג-טו) שאפילו אוחז את הכוס בימינו באמצעו ובשמאלו מתחתיו אסור, אבל אם הכוס מונח על כף ימינו, ויד שמאל רק סומכת את יד ימין מלמטה מותר, כיון שאינה נוגעת בכוס. והאחרונים כתבו להחמיר בזה אם לא לצורך.

ובאיטר כתב **השולחן ערוך** (סעיף ה) בשם יש מי שאומר, שאוחז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם, וכתב **המשנה ברורה** (ס"ק כ) שאם שולט בשתי ידיו אוחז בימין שהוא ימין לכל אדם.

4. עד מתי אוחזו

זמן האחיזה: כתב **הטור** ונפסק **בשולחן ערוך** (סימן קפג סעיף ד), כשמתחיל לברך נוטלו. ומנהג העולם להגביה מתחילת הזימון, אולם מנהג **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (אלא ד' אמות פרק כא אות ז עמוד פב) לאחוז את הכוס רק מהברכה הראשונה ולא משעה שאומר "רבותי נברך", ונימק שהזימון היא כעין הכנה לברכת המזון, והכוס שייכת לברכת המזון עצמה.

ועד מתי אוחזו, נחלקו בזה המנהגים. **בשערי תשובה** (סוף סימן קצ) הביא **מעמודי שמים להגאון יעב"ץ** בשם אביו **החכם צבי**, שהיה אוחז את הכוס עד אחר ברכת בורא פרי הגפן, והיה מלעיג על המניחים את הכוס מידם בסיום ברכת המזון. [לגבי הנהגת החכם צבי חלוקות העדויות. שכן בספר **נוהג כצאן יוסף** (הלכות ברכות אות יב) העיד על החכם צבי שלא היה אוחזו אלא עד "אל יחסרנו".]

וכן כתב **בכף החיים** (סימן קפג אות יט) על פי **הזוהר ושער המצוות**, שהמברך עצמו אוחז את הכוס מתחילת ברכת המזון עד אחר ברכת "בורא פרי הגפן".

וכן כתב **בשו"ת שבט הלוי** (חלק א סימן רה הערות על סימן קצ, חלק ט סימן ער אות ב) שמנהגו לאחוז את הכוס בברכת המזון עד אחר ברכת בורא פרי הגפן, מלבד בסעודה שלישית שמניחו אחר "אל יחסרנו", כיון שממילא

אין שותים אותו. אבל בשבע ברכות אין אוחזו עד סיום שבע הברכות, אלא מניח את הכוס אחרי ברכת המזון, וממתין שיברכו שבע ברכות, וחוזר ואוחזה ל"בורא פרי הגפן".

ומאידך **בלקט יושר** (הלכות סעודה אות לב) העיד על רבו בעל **תרומת הדשן**, שכשאמר "יראו את ה'" היה מניח את הכוס על השולחן ומסלק ידו ממנה, עד שבא לברך בורא פרי הגפן ואז היה מגביהה, וכתב "וכמדומה לי טעמו משום חשש חבילות חבילות" (כלומר, לעשות הפסק בין ברכת המזון לברכת הגפן).

ובקצות השולחן (חלק ב סימן מו בדי השולחן ס"ק כא) כתב שמנהג העולם לאחוז את הכוס עד "לעולם אל יחסרנו". וטעמם, שכל עשרת הדברים שנאמרו בכוס הם למצוה ולא לעיכובא, וכל שכן בברכת המזון שאינה טעונה כוס מעיקר הדין, ולכן משנסתיימה ברכת המזון ובאו לאמירת הרחמן מניחים את הכוס. ומכל מקום כתב שלכתחילה ודאי נכון לאוחזו גם באמירת הרחמן, כיון שנהגו לאמרם נעשו כאילו הם מטופס הברכה.

ובערוך השולחן (סימן קצ סעיף ז) כתב שהמנהג לאחוז את הכוס עד הרחמן ואז להניחה ולחזור וליטלה בסוף, והגם שיש מצריכים לאחזה עד השתייה, והוסיף שבדיעבד אם לא הגביה כלל אינו מעכב, אולם יש דיוק בגמ' שכן מעכב, וסיים בצ"ע לדינא. ומנהג **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** לאוחזו עד "אל יחסרנו" (עדות נכדו הג"ר אהרן גולדברג שליט"א לרבני הילכתא).

חשש ברכה לבטלה - בטבק הרחה

להסיר מכשול: בשוק מצויות קופסאות של טבק הרחה, שמודפסת עליהן ברכה, "בורא מיני בשמים", "בורא עצי בשמים" או "בורא עשבי בשמים", ויש שנוהגים בטעות להריח מהן ולברך, בכדי להשלים מאה ברכות.

ועורר על כך **הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שכמה מורי הוראה ניסו לברר את אופן ייצור הבשמים הנ"ל, ולא עלתה בידם. והכיתוב שעל גבי הקופסאות נעשה על ידי היצרן בלבד ועל אחריותו, ואין לסמוך עליו לעניין ברכה. ושונים בזה מוצרים שיש עליהם השגחה מוסמכת, לעקוב ולבדוק שניתן לברך עליהם.

והכלל בזה, שברכת הריח נאמרת רק על ריח טבעי של בשמים, ובקופסאות אלו מצוי שהריח בא מחומרים מלאכותיים, ואין מורגש בהם ריח הצמחים עצמם. ולכן מחשש ברכה לבטלה, יש להימנע מלברך על קופסאות הבשמים הנ"ל. הדברים מובאים לידיעת הציבור כדי שלא ייכשלו בברכה לבטלה.

מילי דהוראה

בנדון שאין לברך ברכות הבשמים על קופסאות שיש בהן תערובת בשמים שנתבשמו בריח חזק של מנטה שנמכרים בשוק כבשמים להבדלה

בס"ד יום רביעי כו אב תשפ"ה

בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אודות מה שהראוני לאחרונה קופסה של בשמים שמוכרים בחנויות שנותנת ריח טוב של מנטה וראיתי שיש בה צפורן ועוד מיני עשבים של בשמים, אך הריח המורגש הוא ריחו של המנטה, על הקופסה רשום שהוא תערובת בשמים להבדלה, ושואלים אם כשעושים הבדלה אפשר לברך על זה ברכת בורא מיני בשמים.

פניתי אל היצרן ושאלתי אותו על דרך הכנת התערובת כדי לדעת מה להשיב, ואמר לי שהוא לוקח כמה סוגים של עשבים וכן צ'יפורן ומצרף להם מים שנתבשלו בהם עשבי מנטה שיש להם ריח חזק ומבשל את כל התערובת יחד, לדבריו בתום הבישול נוצר מן המנטה כמין אבן שאותו הוא מצרף אל התערובת.

אחר ששמעתי את צורת ההכנה של הבשמים הוריתי לשואלים שאין לברך על תערובת זו כלל ואף לא על ריחה של המנטה שעיקר ברכתם של עלי מנטה הוא בורא עשבי בשמים והטעם לזה היות והריח שמרגישים בתערובת זו הוא ריחה של המנטה וריח זה אין לו עיקר שהרי התוספת שמוסיפים לתערובת הוא המים שבהם התבשלה המנטה והריח שיש לנו בתערובת זו הוא הריח של המים שקלטו את ריח המנטה ועל ריח זה אין מברכים, ועל שאר מיני הבשמים שישנם בקופסה ודאי שאין לברך עליהם כיון שאין ריחם מורגש מחמת ריחה החזק של המנטה.

דהנה כתב המחבר (סי' רטז ס"ג) דעל מי ורד מברכים בורא עצי בשמים ועל זה כתב המשנ"ב (סק"ט) דהיינו בין מי הלחלוחית שיצא מן הורד ע"י סחיטתו ובין מה שיצא ע"י שנשרה ונתבשל במים ואפילו למאן דס"ל בסימן ר"ב ס"י דמי שריית פירות אינו כפירות עצמן היינו לענין ברכת אכילה לבד ולא לענין ברכת הריח, ע"כ. ולכאורה לפי זה בתערובת דידן כיון דעיקר הריח הוא ריח המנטה צריך לברך על כל התערובת בורא עשבי בשמים.

אולם להלן בס"ו כתב המחבר: שמן שבשמו כמו שמן המשחה, אם בעצי בשמים, מברך בורא עצי בשמים; ואם בעשבי בשמים, מברך בורא עשבי בשמים; ואם היו בו עצים ועשבים, מברך בורא מיני בשמים; ואם סיננו והוציא ממנו הבשמים, יש אומרים שמברך בורא שמן ערב, וי"א שאינו מברך עליו כלל, דהוי ריח שאין לו עיקר; וכיון שספק הוא, נכון ליזהר מלהריח בו, ע"כ. ולכאורה דברי המחבר סתרי אהדדי דלגבי מי וורד כתב דמברכין עליו בורא עצי בשמים וכאן כתב דיש בזה מחלוקת אם לברך עליו בורא שמן ערב או שלא לברך כלל.

ועיין עוד בשער הציון (להלן סקכ"ה) ובנושאי הכלים שם ומכל מקום כתבו דהמנהג שלא לברך על מי פירות שקלטו ריח אם אין במי הפירות גם מן העיקר דבכל אלו נחשב כריח שאין לו עיקר.

ומעתה בנידון דידן נראה דאין לברך על התערובת כלל ואפילו ברכת בורא עשבי בשמים אין לברך.

וכאן המקום לעורר שאין להשתמש בתערובת בשמים זו לא רק להבדלה אלא גם להשתמש בזה בשביל השלמת מאה ברכות ביום הכפורים הבעל"ט. דיש לחוש לברכה לבטלה.

רשמתי את אשר חנני השי"ת.

משה בראנדסדארפער

פורסם בגיליון "היכל הוראה", גיליון קכא, פרשת שופטים תשפ"ה, עמוד ב

דינים העולים

א. **כוס של ברכה: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, ורובם נוהגים גם בכוס של קידוש והבדלה, מלבד שיגור לאנשי ביתו שאינו שייך אלא בכוס של ברכת המזון. ונחלקו הפוסקים אם קבלה בשתי ידים נוהגת אף בקידוש.**

ב. **נוטלו בשתי ידיו: מקבל את הכוס בשתי ידיו להראות חביבותו, וכשמתחיל לברך אוחזו ביד אחת שלא יהא נראה עליו כמשוי. יש אומרים שאחר מושיט לו את הכוס, ויש אומרים שנוטלו בעצמו מן השולחן. דינים אלו שבאחיזת הכוס אינם אלא להידור מצוה לכתחילה.**

ג. **נותנו בימין: כשמתחיל לברך אוחז את הכוס בימינו ולא יסייע בשמאלו. אם יד שמאל סומכת את יד ימין מלמטה ואינה נוגעת בכוס מותר, ונכון להחמיר בזה שלא לצורך. איטר אוחז בימינו, שהיא שמאל כל אדם, ואם שולט בשתי ידיו, אוחז בימין.**

ד. **תחילת האחיזה: נוטל את הכוס כשמתחיל לברך, ומנהג העולם להגביהה כבר מתחילת הזימון.**

ה. **סוף האחיזה: מנהג העולם לאחוז את הכוס עד "אל יחסרנו", ויש נוהגים לאחוז עד אחר ברכת "בורא פרי הגפן", או עד אחר "הרחמן", ואז מניחים אותה ונוטלים אותה שוב לברכת הגפן. ובשבע ברכות מניח המברך את הכוס בסוף ברכת המזון.**

משיב כהלכה

שאלה: כיצד צורת אחיזת הכוס, בזימון בקידוש ובהבדלה?

באחיזת הכוס, האם יעמידנה על כף ידו והאצבעות זקופות סביבה, או על גבי אצבעותיו? האם יאחז בגוף הכוס או ברגל הגביע? מהיכן מודדים את הגבהת הטפח, מתחתית הגביע או מתחתית הרגל?

מקורות לעיון: **גמ'** (ברכות דף נא.), **זוהר הקדוש** (הקדמה דף א.), **שולחן ערוך** (סימן קפג סעיף ד), **שער המצוות** (פרשת עקב), **שו"ת בית יעקב** (סימן קעד), **שולחן ערוך הרב** (סימן קפג סעיף ז), **משנה ברורה** (סימן קפג ס"ק טו, טז) בשם **השל"ה**, **כף החיים** (סימן קפג אות כ, כג), **קצות השולחן** (סימן מו סעיף ז), **ארחות רבינו** (חלק א עמוד קסד אות ז), **נטעי גבריאל** (הלכות יום טוב חלק ב פרק כט סעיף יז והערות לא-לב), **מאיר עוז** (חלק ח סימן קפג סעיף ד עמוד 322).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- **ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.**
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- במייל 5047867@gmail.com

לזכרון עולם בהיכל ד'
הגיליון הוקדש לעילוי נשמת
ר' יונתן ב"ר שמואל חיים המלי ז"ל
נלב"ע ט"ו חשון תנצב"ה

נושא הגליון הבא:

"כיצד מחזיקין את הכוס"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

גם גיליון זה הוגה בסיוע
מקרא פלוס · תוכנת ההגהה
של הוצאת "מקרא" · דוגמה חינם לכל ספר ועלון
לפרטים ולהצעת מחיר
plus.mikrabooks.co.il
ביינוש קרליבך 058-7179103

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא
מענה אנושי: 02-5350-535 מייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי
02-5377-085
ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com